

AZ ÉLELMISZERTUDOMÁNY ÚTTÖRŐI - MAGYAR TUDÓS NŐK

Fotó: Szántó György

SZÉCHENYI

TUDÓS
tükrök
TUDOMÁNYOS MELLÉKLET

JURECSKA LAURA ÍRÁSA

Jeles magyar kutatónők az élelmiszertudományban

Sorozatunkban az idei tanévben is az Eszterházy Károly Főiskola tudományos életének szereplőit és kutatásait, eseményeit mutatjuk be olvasóinknak.

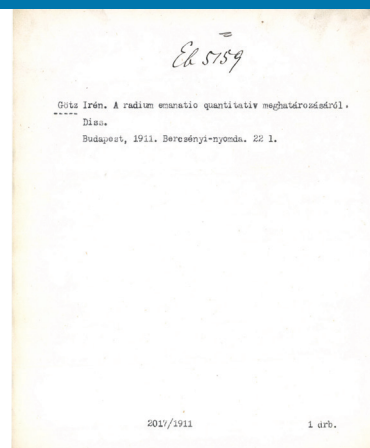
A mostani mellékletben közölt tudománytörténeti összeállítást Jurecska Laura, az EGERFOOD Regionális Tudásközpont Jedlik Ányos doktorjelölti ösztöndíjas kutatója készítette.

Götz Irén Júlia

Idén 125 éve született az első magyar nő kémia professzor és a harmadik magyar nő vegyész doktor. Munkássága elsősorban az élelmiszerkémia és a fizikai kémia területéhez köthető, ösztöndíjasként Marie Curie laboratóriumában is megfordult.

Götz Irén Júlia 1889-ben, Mosonmagyaróváron született, egy német származású család gyermekeként. Tanulmányait szülővárosában kezdte meg, majd Budapesten az Országos Nőképző Egyesület Leánygimnáziumában (ma: Veres Pálné Gimnázium) folytatta. A gimnázium elvégzése után a budapesti Tudományegyetem hallgatója lett, ahol a természettudományos tárgyak mellett filozófiát is hallgatott. 1911-ben avatták vegyészdoktorrá, ő volt a harmadik nő hazánkban, aki ebben a tudományágban doktori fokozatot szerzett. Szakmai érdeklődése – korának sok fiatal tudósához hasonlóan – először a radioaktivitás jelensége felé fordult, ismerte Rutherford, valamint Marie és Pierre Curie munkásságát. 1911-ben ösztöndíjasként Marie Curie párizsi laboratóriumába került, ahol a rádium béta-sugárzását kutatta. Hazatérve azonban nem kapott lehetőséget arra, hogy egyetemi laboratóriumban folytassa munkáját, így ezirányú kutatásai félbeszakadtak. Segédvegyésszi státuszt kapott az Állatéleti és Takarmányozási Kísérleti Állomáson, különféle takarmányok tápértékét vizsgálta. 1919-ben nyílt meg előtte a lehetőség, hogy egyetemen oktasson, elméleti kémia előadások tartására kérték

föl. Ugyanebben az évben jelent meg a Magyar Chemiai Folyóiratban a folyadékok keverésekor tapasztalható térfogatváltozások elméleti alapjairól írt cikke, melyet később a német nyelvű Zeitschrift für Physikalische Chemie is megjelentetett. 1920-ben férjével együtt az országot együtt elhagyni kényszerült. Egy rövid ideig Bécsben, majd Bukarestben, később Kolozsváron éltek. Kolozsváron az élelmiszerkémia és a gyógyszerkémia tárgyak előadója volt először adjunktusi, később docensi státuszban. 1925-ben az orvosi kar felkérte az orvosi fizika oktatására. Kutatásai középpontjában ekkoriban az oldatok molekula- és iondiffúziója állt, 1928-ban megkapta a fizikai tudományok doktora címet. Hamarosan azonban innen is menekülniük kellett, Götz Irén Berlinben a szovjet kereskedelmi kirendeltség tanácsadója lett. 1931-ben a Szovjetunióba kerültek, Götz Irén itt ismét lehetőséget kapott a tudományos munkára, a moszkvai Nitrogén Kutató Intézet tudományos munkatársa, később pedig osztályvezetője lett. 1941-ben tifuszfertőzés következtében hunyt el. Götz Irén kutatói és oktatói

Götz Irén disszertációjának címlapja

pályája hányatatott sorsa és a viharos történelmi-politikai helyzet miatt nem teljesezhetett ki, de személye így is úttörő jelentőségű a magyar nők tudományos pályájára lépése szempontjából.

szervezését követően – a Táplálkozási Osztály vezetője lett. A Budapesti Corvinus Egyetem Élelmiszertudományi Karán oktatói feladatokat is vállalt, elektroforetikus módszerekkel kapcsolo-

latos előadásokat tartott és laboratóriumi gyakorlatokat is vezetett. Hajós Gyöngyi és munkatársai kutatásokat folytattak a proteomika (a fehérjék mennyiségi és minőségi összehasonlító vizsgálata) élelmiszer-tudományi alkalmazásai területén. Kutatási témáik között szerepelt a búza és tritikále fehérje-összetétel változásának követése az érés során, valamint fungiciddal való kezelést követően, de

Götz Irén emléktáblája egykori iskolájának falán

Hajós Gyöngyi

Hajós Gyöngyi a fehérjekémia, az elválasztástechnika és a táplálkozástudomány nemzetközi híró kutatója volt. Kutatásaival élelmiszer-komponensek szerkezet-funkció összefüggéseit tárta fel, különös tekintettel az élelmiszer-allergiének azonosítására.

Hajós Gyöngyi 1946-ban született Szombathelyen, egyetemi tanulmányait az ELTE Természettudományi Karának vegyész szakán folytatta, ahol 1969-ben szerzett diplomát. Tudományos kutatómunkáját az MTA Enzimológiai Intézetében kezdte, 1974-ben egyetemi doktori fokozatot szerzett. 1977-ben a Központi Élelmiszeripari Kutató Intézetbe (KÉKI) került, ahol előbb tudományos munkatárs, később főmunkatárs, majd tudományos tanácsadó lett. 1989-ben kinevezték a KÉKI Biokémiai Osztályának vezetőjévé, majd – az intézmény át-

foglalkoztak az árpa csíranövény hőstresszre adott válaszainak vizsgálatával is. A kutatócsoport keresztallergia vizsgálatokat is végzett. (Keresztallergia esetén olyan anyag vált ki allergiás reakciót, amelynek kémiai szerkezete hasonlít „az igazi” allergén szerkezetéhez.) Kutatták a gabonákban megtalálható módosított fehérjék által kiváltott allergiás reakciókat, valamint emlős állatok teje és tejtermékek között kialakuló keresztreakciókat. Igazolták, hogy a tehéntej-allergiában szenvedők esetében a kecske, illetve a juh teje nem pótolhatja a tehéntejet. Alkalmasnak találták viszont a tej kiváltására az extenzíven hidrolizált fehérjét tartalmazó tápszert. Vizsgálataik eredményeképpen rámutattak arra is, hogy a tehéntej-allergiásoknak a marhahús és a marhából készült húsipari termékek sem ajánlottak. Hajós Gyöngyi a szakmai közéletben is igen aktívan részt vett, kiváló szakmai kapcsolatokat épített ki a Madarász utcai Gyermekkorházal, az Országos Élelmiszerbiztonsági és Táplálkozástudo-

Hajós Gyöngyi kitüntetést vesz át

mányi Intézettel, valamint más egyetemeken dolgozó kollégáival. Számos fiatal szakember, MSc és PhD hallgató szakmai munkáját irányította, főképpen a kromatográfiás és elektroforetikus technikák élelmiszeripari alkalmazása területén. 1996-ban a Budapesti Corvinus Egyetemen habilitált, 2002-ben MTA Doktora címet szerzett. 2006-ban, kutatói pályája csúcán, tragikus hirtelenséggel elhunyt.

Jurecska Laura

Jurecska Laura kutatása a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

**A melléklet a Tudományos eredmények disszeminációja
az Eszterházy Károly Főiskolán című
TÁMOP-4.2.3.-12/1/KONV-2012-0050 pályázat
keretein belül készült.**

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE